

V. Rukhlyadin, I. Stezenko, V. Harenko

CONDITION AND GAMBLING BUSINESS PROSPECTS

This article is an attempt to draw attention to the direction of the economy such as gambling and entertainment business. Described the development and status of this business in the U.S., the Russian Federation and Ukraine.

Key words: entertainment, tourism, gambling, casinos, land, play areas, advertising, investment, tax incentives, efficiency.

© В. Рухлядін, І. Стеценко, В. Харенко
Надійшла до редакції 25.02.2011

УДК 658.0124

ЗАПОБІЖНИЙ МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ОЛЕСЯ СИЗОНЕНКО,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку й аудиту
Макіївського економіко-гуманітарного інституту*

У статті запропоновано механізм управління, що передбачає обґрунтування та реалізацію заходів у рамках антикризового управління промислового підприємства на основі визначення ймовірності впливу того чи іншого негативного фактора та розміру збитків, які можуть виникнути в результаті цього впливу.

Ключові слова: антикризове управління, негативні фактори зовнішнього середовища, запобіжний механізм, промислове підприємство.

Постановка проблеми та стан її розробки. На функціонування та розвиток промислового підприємства впливають позитивні й негативні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища. Вплив позитивних факторів створює умови для сталого розвитку підприємства. Негативні фактори, навпаки, призводять до втрати стійкості однією або декількома його підсистемами, що, у свою чергу, перешкоджає сталому розвитку.

Застосування на підприємстві механізму антикризового управління має нейтралізувати або зменшувати вплив негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на стійкість підсистем промислового підприємства.

Тематика антикризового управління вже досить довго знаходяться в полі зору науковців, проте до сьогодні не втратила своєї актуальності. Слід зазначити вагомий внесок у вирішення загальних аспектів цієї проблеми таких українських та закордонних учених, як Е. Альтман, І. Ансофф, В. Геєць, А. Грязнова, М. Кизим, Т. Таффлер, Ш. Тішоу, Е. Уткін.

Провідними вітчизняними дослідниками в галузі антикризового фінансового управління є Т. Клебанова та О. Раєвнева. Так, Т. Клебановою розроблено концепцію запобіжного управління, теоретико-методологічні основи проектування систем запобігання кризовим ситуаціям в умовах циклічного розвитку економіки, моделі діагностики й запобігання кризовим ситуаціям у багаторівневих соціально-економічних системах [1, 2].

Дослідження О. Раєвневої базуються на необхідності методичного забезпечення механізму управління розвитком підприємства за умов високого ступеня

невизначеності й стохастичності зовнішнього середовища, обумовленого трансформаційними процесами економіки України й нелінійною природою їх перебігу. На цій основі автором запропоновано матричну модель взаємодії зовнішніх та внутрішніх впливів, засновану на врахуванні їх сили та джерел виникнення, що уможлиблює визначення стратегічної спрямованості підприємства з урахуванням стадії та фази циклу його розвитку [3, с. 3].

Серед останніх досліджень методів антикризового управління на мікрорівні викликають інтерес роботи Н. Картохіної, якою розроблено механізм реалізації антикризового управління на машинобудівних підприємствах в умовах дії ефекту "продовженого шоку", що виникає внаслідок невідповідності процесів на макрорівнях та спричиняє дисбаланс усієї структури економіки в сучасних умовах трансформаційних змін [4].

Багатоаспектність та різноспрямованість досліджуваного питання потребує розвитку відомих методів антикризового управління.

Метою статті є розробка запобіжного механізму забезпечення сталого розвитку підприємства на основі визначення ймовірності впливу того чи іншого негативного фактора та розміру збитків, які можуть виникнути в результаті цього впливу.

Виклад основного матеріалу. За часом реакції системи на зміни, обумовлені зовнішніми та внутрішніми факторами, виділяють три основні різновиди антикризового управління: активне, реактивне й запобіжне.

Основна мета активного управління - максимально ліквідувати наслідки впливу негативних факторів та

повернути систему в стійкий стан. Реактивне управління характерне для великих підприємств, що не можуть швидко реагувати на зміну впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Початок корегуючої дії запізнюється по відношенню до моменту виявлення проблеми.

Основним недоліком як активного, так і реактивного управління є наявність затримки між початком дії негативних факторів і початком реакції системи на ці зміни. Цих недоліків позбавлене запобіжне управління, яке передбачає прийняття рішень не за фактом виявлення виникаючої проблеми, а на підставі прогнозу про можливі несприятливі зміни. Одержані прогнози є інформацією, яка дає можливість ужити запобіжні заходи, тобто в разі впливу негативних факторів підприємство вже буде готове їх нейтралізувати.

Як один із методів запобіжного управління пропонується застосовувати механізм, що передбачає обґрунтування та реалізацію антикризових заходів на основі визначення вірогідності впливу того чи іншого негативного фактора та розміру збитків, які можуть виникнути внаслідок цього впливу (рис. 1).

Кожен із запропонованих змістових блоків запобіжного механізму антикризового управління на підприємстві передбачає реалізацію відповідних етапів. Детально розглянемо зміст кожного з них.

Блок 1. Дослідження негативних факторів, що впливають на стійкість підсистем промислового підприємства, та їх комплексна оцінка.

Починаючи реалізацію запропонованого методу, на першому етапі необхідно визначити критерії стійкості та сталого розвитку підприємства. Ці критерії можуть бути різними залежно від цілей, об'єктів, факторів і ресурсів управління. Їх специфіка обумовлює особливість другого етапу, на якому необхідно сформувати перелік негативних факторів, що можуть вплинути на стійкість функціонування підприємства (Φ).

Третім етапом є визначення вірогідності негативного впливу факторів ($ВВ\Phi$). Планування вірогідності виникнення негативних факторів і їх оцінка може здійснюватися на основі методів теорії ймовірності, теорії ухвалення рішень, імітаційного моделювання, методу експертних оцінок. На практиці в багатьох випадках при ухваленні рішень статистичні дані про вірогідність виникнення негативних факторів, необхідні для використання цього методу, недостатні за обсягом або взагалі відсутні.

Тому пропонуємо застосовувати метод оцінки ймовірності ситуації, що ґрунтується на суб'єктивних думках або особистому досвіді особи, що ухвалює рішення, - метод експертних оцінок.

У зв'язку із цим першим кроком у реалізації третього етапу є формування груп експертів, що оцінюватимуть ймовірність впливу негативних факторів на стійкість основних підсистем підприємства.

Другий крок третього етапу передбачає визначення експертами ступеня ймовірності впливу негативних факторів. Припустімо, що вірогідність виникнення впливу лежить у діапазоні від 0 до 1. Приймаємо значення ймовірності виникнення фактора з точністю до десятих. Тоді за ймовірністю виникнення впливу можна виділити:

- фактори, які вже негативно впливають на функціонування підсистем промислового підприємства або вплив яких неминучий. Ймовірність виникнення таких факторів лежить в діапазоні від 0,9 до 1;

- фактори, вплив яких ймовірно відчуватиметься при незмінних умовах діяльності підприємства (0,6-0,8);

- фактори, вплив яких реалізується при зміні відповідних умов діяльності підприємства (0,3-0,5);

- фактори, які можуть реалізуватися тільки при форс-мажорних обставинах (0,1-0,2).

На четвертому етапі експертам необхідно оцінити значущість збитків ($ЗЗі$), що можуть виникнути внаслідок втрати стійкості підсистемами промислового підприємства під впливом тих чи інших негативних факторів. Для цього спочатку визначаються ресурси (P) підприємства, яким може бути завдано шкоди.

Збитки, невеликі для одного підприємства, для іншого можуть стати просто катастрофічними, тому при визначенні значущості збитків для підприємства необхідно враховувати величину власних ресурсів. Очевидно, якщо збиток дорівнює обсягу власних ресурсів (власного капіталу) ($ВК$), то підприємство припинить існування. Отже, доцільно розглядати значущість збитку в діапазоні від 0 до 1, із розбиттям шкали по 0,1 й округленням набутих розрахункових значень до десятих.

За значущістю збитку пропонується розділити досліджувані фактори на групи з високим, значним, середнім та низьким рівнем негативних наслідків.

Високий рівень (0,9-1,0) означає, що ці фактори можуть призвести до одночасної втрати стійкості всіма підсистемами, що виділені як об'єкти управління в механізмі забезпечення сталого розвитку промислового підприємства. Це спричинить різке погіршення виробничих, технологічних, фінансових та екологічних показників діяльності підприємства й викличе негайне припинення його діяльності або завдасть такої непоправної шкоди, яка призведе до цих же наслідків пізніше.

Значний рівень наслідків впливу факторів (0,6-0,89) передбачає можливість втрати стійкості основною підсистемою. Унаслідок цього підприємству будуть завдані такі збитки, що матимуть негативний вплив на його основні показники й ефективну діяльність у майбутньому. Наслідки такого впливу можна подолати тільки протягом тривалого часу.

Середній рівень (0,3-0,5) означає, що подолання наслідків впливу факторів завдасть втрат, порівняних із поточними витратами підприємства, і не потребуватиме значного часу.

Вплив факторів із низьким рівнем (0,1-0,2) не має якого-небудь суттєвого впливу ні на стратегічні позиції підприємства, ні навіть на його поточну діяльність.

Після визначення значущості збитків для підприємства реалізується п'ятий етап, який передбачає розрахунок планованого розміру збитку ($ПРЗі$) від впливу фактора з урахуванням вірогідності виникнення цього впливу. Одночасно проводиться оцінка сукупного негативного впливу факторів на сталий розвиток підприємства. Отримана величина зіставляється з розміром власного капіталу.

Шостий етап служить для розрахунку небезпеки впливу фактора ($НВ\Phi$). Для цього пропонується застосовувати матрицю розподілу небезпеки негативних факторів, що впливають на сталий розвиток промислового підприємства (табл. 1).

Отримані на попередніх етапах значення вірогідності впливу негативних факторів і значущості збитку від їх впливу відмічаються на відповідних рядках і стовпцях табл. 1. На перетині рядків і стовпців знаходиться значення небезпеки фактора, яке визначає пріоритет запобіжних заходів. Причому вирішальне значення має саме поєднання вірогідності впливу фактора й значущості завданого ним збитку. Для кожного фактора, виявленого на третьому етапі, необхідно виконати цю операцію.

За результатами обчислень можна визначити, до якої групи належить конкретний фактор і як йому потрібно протидіяти.

Зона від 0,5 до 1 - фактори найбільш небезпечні та значущі, на які необхідно в першу чергу звернути увагу й ужити всіх заходів для запобігання їм або мінімізації та нейтралізації їх наслідків.

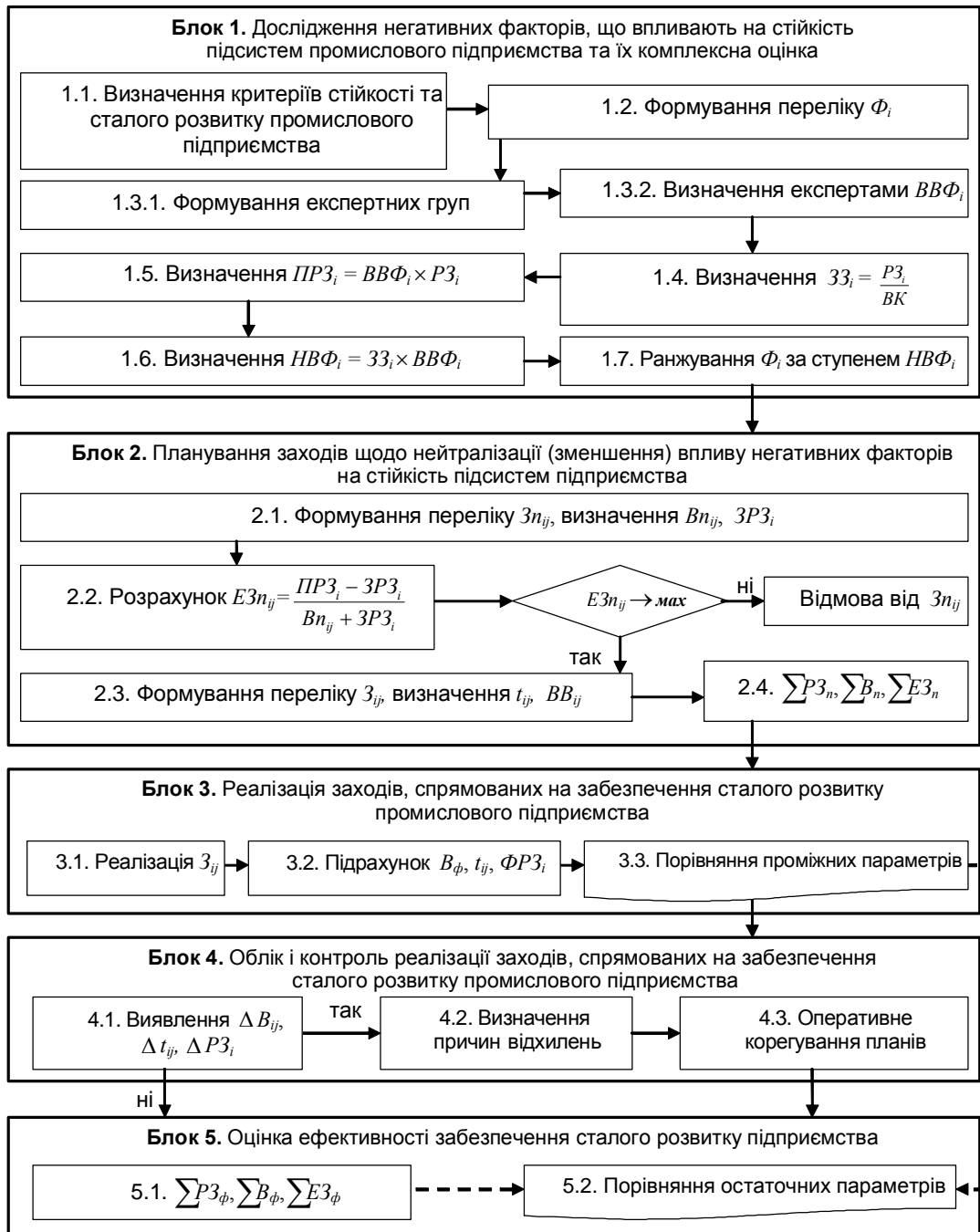

Рис. 1. Запобіжний механізм антикризового управління промислового підприємства.

Примітка: Φ_i - фактори, що негативно впливають на сталий розвиток підприємства; $BB\Phi_i$ - імовірність негативного впливу факторів; $ЗЗ_i$ - значущість збитків; $ППЗ_i$ - планований розмір збитку; $HB\Phi_i$ - небезпека впливу фактора; $PЗ_i$ - розмір збитку; $Зn_{ij}$ - планові заходи щодо нейтралізації (зменшення) впливу негативного фактора; Bn_{ij} - планові витрати; $ЗPЗ_i$ - залишковий розмір збитку; $EЗn_{ij}$ - попередня ефективність заходів; t_{ij} - терміни реалізації заходів; BB_{ij} - відповідальні виконавці; $\sum PЗ_n, \sum PЗ_\phi$ - сумарний планований та фактичний розмір збитку після здійснення заходів; $\sum B_n, \sum B_\phi$ - сумарні планові та фактичні витрати на реалізацію заходів; $\sum EЗ_n, \sum EЗ_\phi$ - сумарна попередня та фактична ефективність заходів; B_ϕ - фактично витрачені ресурси; $\Phi PЗ_i$ - фактичний розмір збитку.

Таблиця 1. - Матриця розподілу небезпеки негативних факторів, що впливають на сталий розвиток промислового підприємства

Значущість збитку (ЗЗ)	Вірогідність негативного впливу фактора (ВВФ)									
	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1
0,1	0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,09	0,1
0,2	0,02	0,04	0,06	0,08	0,1	0,12	0,14	0,16	0,18	0,2
0,3	0,03	0,06	0,09	0,12	0,15	0,18	0,21	0,24	0,27	0,3
0,4	0,04	0,08	0,12	0,16	0,2	0,24	0,28	0,32	0,36	0,4
0,5	0,05	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
0,6	0,06	0,12	0,18	0,24	0,3	0,36	0,42	0,48	0,54	0,6
0,7	0,07	0,14	0,21	0,28	0,35	0,42	0,49	0,56	0,63	0,7
0,8	0,08	0,16	0,24	0,32	0,4	0,48	0,56	0,64	0,72	0,8
0,9	0,09	0,18	0,27	0,36	0,45	0,54	0,63	0,72	0,81	0,9
1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1

Зона від 0,3 до 0,49 - фактори значущі та небезпечні, які необхідно постійно відстежувати, планувати й уживати спеціальні заходи для запобігання їм.

Зона від 0,11 до 0,29 - фактори менш небезпечні та значущі, для запобігання яким необхідно вживати спеціальні заходи.

Зона від 0 до 0,1 - фактори безпечні та малозначущі, яким можливо запобігти в плановому порядку [5].

Сьомий етап оцінки впливу негативних факторів на процеси сталого розвитку полягає в ранжуванні факторів за ступенем небезпеки, визначенні найвразливіших ресурсів і найбільш небезпечних факторів. На основі виявлених на цьому етапі показників надалі відбуватиметься планування і вибір заходів для запобігання або зниження наслідків впливу цих факторів.

Блок 2. Планування заходів щодо нейтралізації (зменшення) впливу негативних факторів на стійкість підсистем промислового підприємства.

У цьому блоці на першому етапі необхідно сформулювати перелік планових заходів ($Зн_{ij}$), що спроможні нейтралізувати або зменшити вплив негативних факторів на стійкість підсистем промислового підприємства. Також визначаються планові витрати ($Вн_{ij}$) на кожен захід і залишковий розмір збитку ($ЗРЗ_i$) після здійснення кожного заходу.

На другому етапі слід розрахувати попередню ефективність заходів ($ЕЗн_{ij}$). Очевидно, що чим більше її значення, тим актуальнішим є захід, оскільки в чисельнику знаходяться отримана економія й додаткова вигода, а в знаменнику - витрачені на це кошти й залишковий розмір збитку, тобто планований розмір збитку після здійснення заходу.

На третьому етапі відбувається відбір найбільш ефективних заходів для нейтралізації або зменшення впливу кожного негативного фактора й формування масиву планових заходів із зазначенням термінів (t_{ij}), відповідальних виконавців ($ВВ_{ij}$), планових витрат і результатів.

Четвертий етап, результати якого є першим виходом, служить для розрахунку сумарного планованого розміру збитку після здійснення всіх планових заходів ($\sum ЗРЗ_n$), сумарних планових витрат на заходи ($\sum Вн_n$) і сумарної попередньої ефективності заходів ($\sum ЕЗ_n$).

На цьому етапі сумарні планові витрати на заходи порівнюються з розміром бюджету на забезпечення сталого розвитку. Якщо витрати не перевищують розміру бюджету, то слід переходити до наступного блоку,

якщо перевищують, то необхідно повернутися до першого етапу цього блоку.

Блок 3. Реалізація заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку промислового підприємства.

На першому етапі третього блоку реалізується загальний план заходів щодо нейтралізації або зниження негативного впливу небезпечних факторів.

Другий етап передбачає підрахунок фактично витрачених ресурсів ($В_{ф}$), часу $t_{ij, ф}$ і фактичного розміру збитку ($ФРЗ_i$) після реалізації планових заходів.

Третій етап - порівняння проміжних параметрів. Проводиться порівняння планових і фактичних значень.

Блок 4. Облік і контроль реалізації заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку промислового підприємства, передбачає реалізацію трьох етапів.

Перший етап - виявлення відхилень у процесі реалізації плану заходів ($\Delta В_{ij}$, Δt_{ij} , $\Delta РЗ_i$). Якщо відхилень не виявлено, слід переходити до реалізації наступного блоку, якщо відхилення є, потрібен другий етап, який полягає у визначенні причин відхилень: можливі помилки при плануванні або реалізації, уточнення інформації тощо. Третій етап - оперативне корегування планів або дій.

Блок 5. Оцінка ефективності забезпечення сталого розвитку промислового підприємства.

Перший етап цього блоку, результати якого є другим виходом, служить для розрахунку сумарного фактичного розміру збитку ($\sum РЗ_{ф}$) після реалізації всіх планових заходів, сумарних фактичних витрат на здійснення заходів ($\sum В_{ф}$) і сумарної фактичної ефективності планових заходів ($\sum ЕЗ_{ф}$). Другий етап застосовують для остаточної обробки інформації, її систематизації та передачі результатів до бази даних.

Висновки

Розглянутий запобіжний механізм антикризового управління підприємством охоплює всі етапи діяльності підприємства.

Запропонована послідовність оцінки небезпеки впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища й вибору найбільш ефективних заходів щодо її нейтралізації або зниження наслідків впливу спрямована на запобігання втраті стійкості підсистемами промислового підприємства. Крім цього, механізм є достатньо універсальним інструментом для вирішення цілого ряду інших завдань, що стосуються питань сталого розвитку підприємства, планування й прогнозування його діяльності.

Із точки зору практичного застосування здійснення розрахунків не потребує спеціальної підготовки й спеціалізованого програмного забезпечення. У частині досліджень та обробки інформації метод є маловитратним, оскільки залучення фахівців-експертів відбувається на проектній основі, а обробка інформації ведеться невеликою кількістю аналітиків із застосуванням засобів ЕОМ.

Таким чином, запропонований механізм доповнює існуючі методи антикризового управління, що підвищують здатність промислового підприємства адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні дії (фактори) і функціонувати так, щоб розвиватися в напрямі досягнення стратегічних цілей. Подана послідовність комплексної оцінки ступеня впливу негативних факторів на сталий розвиток промислового підприємства дозволяє при мінімальних ресурсах і за певний проміжок часу досягти поставленої мети у формі конкретних результатів.

О. Syzonenko

WARNING MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article presents a management mechanism that foresees basing and realization of actions aimed at sustainable development of industrial enterprise based on the probability of influence of a negative factor and extent of loss that may arise from this influence.

Key words: crisis management, the negative factors of the environment, warning mechanism, industrial enterprise.

© О. Сизоненко

Надійшла до редакції 23.02.2011

УДК 336.71+339.137.2

КОНКУРЕНТНА ПОЗИЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

ОЛЕКСАНДР ЦИГАНОВ,

*кандидат економічних наук, професор кафедри банківської і біржової справи
Донецького державного університету управління*

ІЛЛЯ ВЕСЕЛИЙ,

*здобувач кафедри банківської і біржової справи
Донецького державного університету управління*

Проаналізовано розподіл українських банків за часткою іноземного капіталу й країнами його походження, встановлено характер розподілу активів банків з іноземним капіталом і приналежність їх до певних груп за розміром. Надано оцінку результативності діяльності банків України з іноземним капіталом, виявлено сильні й слабкі сторони їх функціонування в українських умовах.

Ключові слова: банк, іноземний капітал, активи, група, результативність.

Постановка проблеми. Створення умов для розвитку конкурентного середовища в банківському секторі є одним із ключових елементів державної політики щодо банківської системи й усієї фінансової сфери, направленої на забезпечення конституційних гарантій єдності економічного простору й вільного переміщення послуг і фінансових коштів між окремими країнами

й регіонами [1, с. 164]. Світова фінансово-економічна криза найболючіше вдарила саме по банківському сектору. Масштаби кризи настільки великі, що всевітньо відомі економісти П. Кругман (Нобелівський лауреат) і Н. Рубіні нічого раціонального, окрім націоналізації банків і ряду великих корпорацій, запропонувати не можуть [2, с. 35]. Найбільшу небезпеку для

ЛІТЕРАТУРА:

1. Механизмы и модели управления кризисными ситуациями : [монография] / под ред. Т. С. Клебановой. - Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2007. - 200 с.
2. Адаптивные модели в системах принятия решений : [монография] / под ред. Н. А. Кизима, Т. С. Клебановой. - Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2007. - 368 с.
3. Раєвнева О. В. Механізми управління розвитком підприємства в умовах трансформаційної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / О. В. Раєвнева. - Харків, 2007. - 36 с.
4. Картохіна Н. В. Етапи активного антикризового управління / Н. В. Картохіна // Економіка: проблеми теорії та практики. - Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. - Вип. 238 : у 5 т. - Т. 1. - С. 189-199.
5. Аристархова М. Механізм системного забезпечення устойчивого розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств / М. Аристархова, А. Пономарева // Проблеми аналіза ризика. - 2007. - № 3. - С. 222-236.